
ȚARA GUGULANILOR

Studii de
etnoarheologie, etnografie și etnoistorie

Editat de
GHEORGHE LAZAROVICI
și
ADRIAN ARDEȚ

Vol. I

CONSILIUL JUDEȚEAN CARAȘ-SEVERIN
PRIMĂRIA MUNICIPIULUI CARANSEBEȘ
MUZEUL JUDEȚEAN DE ETNOGRAFIE ȘI AL REGIMENTULUI DE
GRANIȚĂ CARANSEBEȘ
CASA MUNICIPALĂ DE CULTURĂ „GEORGE SURU” CARANSEBEȘ
ACTA MVSEI CARANSEBESIENSIS

.....

ȚARA GUGULANILOR

Studii de
etnoarheologie, etnografie și etnoistorie

Editat de
GHEORGHE LAZAROVICI
și
ADRIAN ARDEȚ

Vol. I

CARANSEBEȘ 2015

EDITURA MEGA
Cluj-Napoca

Orice corespondență se va adresa:

Muzeului Județean de Etnografie și al Regimentului de Graniță,
Piața I. Dragalina nr. 2,
RO-235400 Caransebeș
Tel/fax: 00 40 255 512193
Tel: 00 40 255 514173
e-mail: mjergcaransebes@yahoo.com
<http://www.muzeul-caransebes.ro/>

Please send any mail to:

Muzeului Județean de Etnografie și al Regimentului de Graniță
(County Museum of Ethnography and the Border Regiment),
Piața I. Dragalina nr. 2, RO-235400 Caransebeș
e-mail: mjergcaransebes@yahoo.com
<http://www.muzeul-caransebes.ro/>

Richten Sie bitte jedwelche Korrespondenz an die Adresse:

Muzeului Județean de Etnografie și al Regimentului de Graniță
(Grafschaft Museum für Völkerkunde und dem Grenze
Regiment),
Piața I. Dragalina nr. 2,
RO-235400 Caransebeș
e-mail: mjergcaransebes@yahoo.com
<http://www.muzeul-caransebes.ro/>

Tutta la corrispondenza sarà affrontata:

Muzeului Județean de Etnografie și al Regimentului de Graniță
(Contea Museo Etnografico e del Reggimento di confine),
Piața I. Dragalina nr. 2,
RO-235400 Caransebeș
Tel/fax: 00 40 255 512193
Tel: 00 40 255 514173
e-mail: mjergcaransebes@yahoo.com
<http://www.muzeul-caransebes.ro/>

Foto coperta 1:
Vârful Gugu

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Țara Gugulanilor : studii de etnoarheologie, etnografie și etnoistorie /
ed.: Gheorghe Lazarovici, Adrian Ardeț. - Cluj-Napoca : Mega, 2015
ISBN 978-606-543-605-3

Vol. 1. : Studii de etnoarheologie, etnografie și etnoistorie. - 2015. -
Bibliogr. - ISBN 978-606-543-606-0

I. Lazarovici, Gheorghe (ed.)

II. Ardeț, Adrian (ed.)

913((498-35 Caraș-Severin)

39(498-35 Caraș-Severin)

Responsabilitatea asupra conținutului materialelor revine în exclusivitate autorilor.

Die Verantwortung liegt allein am materiellen Inhalt Autoren.

Responsibility lies solely on material content authors.

La responsabilità ricade esclusivamente su autori di contenuti materiali.

EDITURA MEGA | www.edituramega.ro

e-mail: mega@edituramega.ro

CUPRINS

Prefață.....	7
Din partea autorilor	9
JOHN NANDRIS	
Etnoarheologia comparativă a zonelor înalte.....	11
JOHN NANDRIS	
„Pridvorul se prăbușește”. Nu totul este posibil deodată.....	13
JOHN NANDRIS	
Ethnoarchaeological attitudes. An Introduction to the Aims and Methods of the Highland Zone Comparative Ethnoarchaeology Project (Comparative EA).....	29
JOHN NANDRIȘ	
Ethnoarchaeological validation – Methods of Research and Analysis.....	33
GHEORGHE LAZAROVICI	
De la cercetările interdisciplinare la aplicarea unor metode moderne.....	37
ZOIA MAXIM	
Proiectul seminarii de etnoarheologie	39
LAZAROVICI GHEORGHE, CORNELIA-MAGDA LAZAROVICI	
Proiectul de etnoreligie	49
GHEORGHE LAZAROVICI, CORNELIA-MAGDA LAZAROVICI	
Proiectul legat de sare și transportul ei.....	53
GHEORGHE LAZAROVICI, CORNELIA-MAGDA LAZAROVICI	
Proiectul obsidian și silex.....	61
GHEORGHE LAZAROVICI	
Proiectele pentru sursele de silex. Cercetări de etnoarheologie în zona unor șantiere.....	63
CORNELIA-MAGDA LAZAROVICI	
Proiect româno-austriac privind sursele de silicolite.....	69
GHEORGHE LAZAROVICI	
Apa și puțurile pentru apă.....	77
GHEORGHE LAZAROVICI	
Țara Gugulanilor. Studiul etnoarheologic al muntelui.....	83
JOHN NANDRIȘ	
The Petrota Enclosure. Ethnoarchaeology and Explanation.....	127
GHEORGHE LAZAROVICI	
Cercetări etnoarheologice în partea de sud a Țării Gugulanilor.....	135

GHEORGHE LAZAROVICI, JOHN NANDRIȘ, ZOIA MAXIM Piatra Ilișovei – Cerna Vâr, mină și atelier de prelucrarea cuprului.....	139
GHEORGHE LAZAROVICI, JOHN NANDRIȘ, ZOIA MAXIM Cerna Vâr – Piatra Ilișovei. Generalități.....	153
Anexe cu localizări GPS pe Muntele Mic	193
Prescurtări bibliografice	195

PREFAȚĂ

În urmă cu mai bine de 30 de ani, în timpul uceniciei pe șantierele arheologice ale profesorului Gheorghe Lazarovici, ne-am întâlnit pentru prima dată cu studiile interdisciplinare între arheologie și etnografie, religie etc. La vremea respectivă am considerat aceste inițiative drept un pionierat fără o finalitate în cercetarea fundamentală.

La cercetările organizate de profesorul Gheorghe Lazarovici am avut onoarea să-l cunosc pe John Nandriș, care ne-a descchis drumul către această cercetare interdisciplinară. Remarc în mod deosebit aportul de neprețuit al prof. univ. dr. John Nandriș care pe lângă faptul că a făcut posibilă implementarea unui proiect cu tematică etnoarheologică în România acelor ani a atras atenția întregii lumi științifice asupra zonei de sud-est a Europei, mai ales a zonei muntoase înalte a munților din România, zone prea puțin explorate.

Muzeul pe care astăzi îl conduc are bucuria de a prezenta specialiștilor, și nu numai, o serie de studii aprofundate ale acestui domeniu. Instituția noastră, pe lângă preocupările arheologice, acordă o atenție deosebită cercetărilor etnografice din spațiul Banatului de Munte.

Sunt onorat de a fi editorul primului volum pe care autorii studiilor îl numesc „Țara Gugulanilor”, expresie pe care eu nu aş folosi-o pentru a delimita o formațiune statală românească veche. Termenul de „gugulan” a apărut în secolul XX, având un sens peiorativ la adresa cultivatorilor de mere din Banatul de Munte, care făceau troc cu bănățenii din pustă. Locuitorii acestei zone nu s-au numit pe ei înșiși niciodată „gugulani”.

Volumul de față reunește studii deosebit de importante din ultimii 30 de ani, care deschid o nouă perspectivă asupra interdisciplinarității arheologice. Prezenta lucrare este o sinteză a unei munci asidue din partea unor cercetători de renume, care valorifică bogatul patrimoniu arheologic și etnografic al spațiului românesc.

Pasiunea și determinarea cu care lucrarea de față a fost redactată mă fac să fiu încrezător în faptul că subiectul nu este pe deplin epuizat și că pe viitor se vor așterne pe hârtie și cercetările de etnoarheologie din Munții de la sud de Țarcu.

Aportul adus la cercetarea interdisciplinară din Munții României de către omul de știință Gheorghe Lazarovici, care de-a lungul anilor a format o școală arheologică cu mari personalități astăzi în lumea academică românească, rămâne edificator în peisajul lumii științifice românești.

dr. Adrian Ardeț